

FONGS NOUS O POC CITATS DE LA COMARCA DEL SEGRÀ (LLEIDA)

C. CORTÉS¹ i J. MONTÓN²

1.- Barceloneta, 136, E-25179 Maials (Lleida).

2.- Prat de la Riba, 40, 7è, 3a, E-25008 Lleida.

ABSTRACT. Some fungi rare or new to the Segrià region (Lleida, Catalonia, NE Spain). A choice of 17 species (5 Ascomycota, 12 Basidiomycota) collected in the semiarid, lowland area of the Segrià as quoted, with short descriptions and discussion of the most interesting taxa: *Desmazierella acicola*, *Leucoscypha patavina*, *Aleurodiscus disciformis*, *Calyprella capula*, *Ceratellopsis aculeata*, *Clavaria acuta*, *Kavinia alboviridis*, *Lepiota griseovirens*, *Phellorinia herculeana* and *Ramariopsis pulchella*.

Key words: *Ascomycetes*, *Basidiomycetes*, corology, Lleida, Catalonia, Spain.

RESUM. Fongs nous o poc citats de la comarca del Segrià (Lleida). Una tria de 17 espècies (5 Ascomicets, 12 Basidiomicets) trobades sobretot vora Maials, al Segrià, es menciona, sovint juntament amb una breu descripció i comentaris, sobretot en el cas dels tàxons més interessants, esmentats en el resum en anglès.

RESUMEN. Hongos nuevos o poco citados de la comarca del Segrià (Lleida). Se menciona una selección de 17 especies (5 Ascomicetes, 12 Basidiomicetes) hallados en la comarca del Segrià, en un territorio continental, semiárido y a baja altitud. Sobre todo en el caso de los taxones más interesantes, mencionados en el resumen inglés, se ofrecen breves descripciones y comentarios.

INTRODUCCIÓ

La part de territori on s'han recol·lectat aquestes espècies correspon al sud-oest de la comarca del Segrià (Lleida, Catalunya), una àrea caracteritzada pels boscos de pi blanc (*Pinus halepensis*) no gaire extensos, amb algunes carrasques (*Quercus ilex* ssp. *ballota*) residuals i disperses, i un sotabosc amb timó (*Thymus vulgaris*), romer (*Rosmarinus officinalis*), argelagues i conreus d'oliveres i ametllers, principalment. La climatologia és semiàrida, amb poques i irregulars precipitacions, a més de la incidència del cerç (vent sec del nord-oest). Es tracta d'una zona que, tot i haver estat inclosa dins del projecte "Biodiversitat Micològica de Catalunya", i més concretament en la primera etapa ("Biodiversitat Micològica de les terres de Ponent"), impulsada per la Secció de Ciències Biològiques de l'Institut d'Estudis Catalans, conjuntament amb la Societat Catalana de Micologia i el Departament de Biologia Vegetal de la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona, ha estat poc estudiada, atesa la llunyania de Barcelona i l'adversa climatologia, que només permet recol·lectar material en períodes de temps molt humits. Les espècies estan ordenades per classes i alfabèticament, indicant l'UTM (31T) i l'altitud de les localitats. De totes les espècies existeix diapositiva i material d'herbari, conservat en els herbaris particulars dels autors.

ESPÈCIES ESTUDIADAES

CLASSE ASCOMICETS

Arachnopeziza aurelia (Pers.) Fuckel

Apotecis cupuliformes o aplanats, de 1-2 mm de diàmetre. Himeni llis, de color groc. Superfície externa amb pèls de color groc-daurat, molt vistosos. Creix en grups nombrosos, sobre una teranyina blanquinosa, un caràcter típic d'aquest gènere.

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: Partida de Cristians, Maials (Segrià), UTM 2893 45840, alt. 320 m, sobre fulles i branquillons de coscoll (*Quercus coccifera*), 13-3-2001, leg. C. Cortés, CCM 604.

***Ciboria batschiana* (Zopf) N.F. Buchw.**

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: Obaga del Pou, Llardecans (Segrià), UTM 2934 45870, alt. 280 m, sobre glans de coscoll (*Quercus coccifera*), 23-9-1999, leg. C. Cortés, CCM 317.

***Desmazierella acicola* Lib.**

Apotecis de 1-3 mm de diàmetre, en forma de disc aplanat, sèssils. Himeni de color brunenc, amb alguns pèls dispersos, que vers el marge i l'exterior, són més evidents; pèls atapeïts, de color negre. Espores el·lipsoidals, de $17-21 \times 10-11 \mu\text{m}$.

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: La Devesa, Maials (Segrià), UTM 2926 45820, alt. 380 m, sobre acícules de pi blanc (*Pinus halepensis*), 17-2-2002, leg. C. Cortés, CCM 709.

***Diatrype stigma* (Hoffm.: Fr.) Fr.**

Fructificacions formades per un estroma, de 30-40 mm de diàmetre, amb la superfície coberta de papil·les (peritecis). Freqüent en l'àrea estudiada.

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: Finca Montolivet, Maials (Segrià), UTM 2921 45843, alt. 350 m, sobre fusta en descomposició, probablement d'ametller (*Prunus dulcis*), 17-11-2001, leg. C. Cortés, CCM 689.

***Leucoscypha patavina* (Cooke et Sacc. ap. Cooke) Svrcek**

Apotecis en forma de cassoleta, de 3-6 mm de diàmetre. Himeni llis, de color d'ataronjat clar a crema, superfície externa més clara, amb el marge denticulat, de color blanquinós, un caràcter molt evident en els exemplars madurs. Una colònia molt nombrosa en un bosc de *Pinus halepensis* cremat dos anys abans.

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: Partida el Cirerer, Maials (Segrià), UTM 2943 45784, alt. 380 m, sobre la terra adherida a un calcinal de pi blanc (*Pinus halepensis*) cremat, 11-12-2000, leg. C. Cortés, CCM 557.

OBSERVACIONS. Citat anteriorment per BALLARÀ (1995) a Can Gomira i Xiulans (Berguedà). Una completa descripció, amb iconografia, es troba a TABARÉS & ROCABRUNA (2002).

CLASSE BASIDIOMICETS

***Aleurodiscus disciformis* (Fr.) Pat.**

Basidioma resupinat, de forma irregular o arrodonida, de 10-35 mm de diàmetre. Himeni llis, de color blanc-crema. El marge pot ultrapassar el substrat. Espores el·lipsoidals, de $15-18 \times 10-14 \mu\text{m}$, hialines i verrucoses. Cistidis moniliformes, sovint amb una massa cristal·lina vers l'apex.

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: Camí de la Boga, Maials (Segrià), UTM 2893 45848, alt. 320 m, sobre branques mortes d'alzina (*Quercus ilex* ssp. *ballota*), 2-12-2002, leg. C. Cortés, CCM 698.

***Calyptrella capula* (Holmsk.: Pers.) Quéf.**

Fructificacions en forma de calze, de 2-4 mm de diàmetre. Himeni llis, de color blanquinós o crema en madurar. Superfície externa feltrada i del mateix color. Estípit de 1-3 mm de longitud, amb pèls blanquinosos que poden ser força evidents. Espores el·lipsoidals, llises, hialines, de $6-8,5 \times 3-5 \mu\text{m}$. Basidis tetraspòrics, de $20-23 \times 6-7 \mu\text{m}$. Freqüent a l'àrea estudiada, després de pluges abundants.

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: Finca Monchoig, Maials (Segrià), UTM 2893 45844, alt. 320 m, sobre tiges mortes de bledes (*Beta vulgaris*), 5-10-2001, leg. C. Cortés, CCM 665.

Campanella caesia Romagn.

Basidioma sèssil, de 4-9 mm de diàmetre, aviat aplanat i de color gris a blanquinós. Làmines pliciformes, anastomitzades, amples, del mateix color. Carn prima, insignificant i elàstica. Espores citriformes, de 7-8 × 3-4 µm, amb una gútula. Basidis tetraspòrics.

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: Finca Monchoig, Maials (Segrià), UTM 2893 45844, alt. 320 m, sobre gramínies en descomposició, 30-10-2001, leg. C. Cortés, CCM 495.

OBSERVACIONS. Recol·lectada una tardor molt plujosa, en un lloc ombrívol. Segurament freqüent, ja que ha estat citada per PÉREZ-DE-GREGORIO (1997) a Canet d'Adri (Gironès), per VILA & LLIMONA (1998) al Port de la Selva (Alt Empordà), Prat de Llobregat (Baix Llobregat) i Amposta (Montsià), i per TABARÉS & ROCABRUNA (1997) a Vespella de Gaià (Tarragonès).

Ceratellopsis aculeata (Pat.) Corner

Basidiomes petits, filiformes, de 0,5-2 × 0,1 mm, de color blanc, amb la part inferior estèril. Fructifica formant colònies nombroses sobre branques mortes, en descomposició i sementerrades, d'ametller (*Prunus dulcis*). Espores el·lipsoidals, de 4,5-6 × 3-4 µm. Basidis tetraspòrics. Hifes de 2-3 µm de diàmetre.

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: La Devesa, Maials (Segrià), UTM 2926 45820, alt. 380 m, sobre branquetes mortes d'ametller (*Prunus dulcis*), 6-1-2001, leg. C. Cortés, CCM 585.

Clavaria acuta Fr.

Basidioma lanceolat, simple (sense ramificacions), de 20-70 × 2-3 mm. Himeni llis, de color blanc, que, en madurar, es torna una mica crema. Espores ovoides o subglobose, de 7-9 × 5-6 µm, llises, hialines. Basidis bi o tetraspòrics, amb una fibula característica, en forma d'ansa, a la base.

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: La Devesa, Maials (Segrià), UTM 2926 45820, alt. 380 m, sobre sòl argilós, entre l'herba, 6-1-2001, leg. C. Cortés, CCM 578.

OBSERVACIONS. Per identificar aquesta espècie ens hem de fixar en la presència, a la base dels basidis, d'una fibula en forma d'ansa.

Kavinia albobiridis (Morgan) G.L. Gilb. et Budington

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: Carretera Almatret-Maials km 4,5, Maials (Segrià), UTM 2866 45790, alt. 430 m, sobre branquetes de coscoll (*Quercus coccifera*) i acícules de pi blanc (*Pinus halepensis*), 2-12-2001, leg. C. Cortés, CCM 696.

OBSERVACIONS. Es considera una espècie rara, però l'hivern de l'any 2001 la vàrem recol·lectar a cinc llocs diferents i en abundància. Recol·lectada també a Villoslada de Cameros (Rioja), vora el riu Mayor, sobre *Fagus sylvatica*, el 15-10-1997, leg. I. Salcedo, 9141 IS, BIO-Fungi 8698. La descripció i iconografia de la present recol·lecció de *K. albobiridis* es troba a CORTÉS (2002).

Lepiota griseovirens Maire

Basidioma més aviat petit. Píeu de 15-25 mm de diàmetre, convex i amb un umbó lleugerament marcat; cutícula de color blanc-gris, coberta d'esquames verdoses, més fosques vers el centre. Làmines lliures. Estípit de 20-30 × 2-3 mm, del mateix color que el píeu. Espores esperonades, de 7-8,5 × 3-4 µm. Basidis tetraspòrics, de 26-29 × 8-9 µm. Queilocistidis de 33-36 × 6-8 µm.

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: Carretera Almatret-Maials km 4,5, Maials (Segrià) UTM 2866 45790, alt. 430 m, en una clariana d'un bosc de *Pinus halepensis*, 21-11-2000, leg. C. Cortés, CCM 521.

Panaeolus antillarum (Fr.) Dennis

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: Granja dels Rayos, Maials (Segrià), UTM 2914 45810, alt. 390 m, sobre fems de cavall, 14-6-2000, leg. C. Cortés, CCM 453.

OBSERVACIONS. *P. antillarum* és diferència de *P. semiovatus* (Sow.: Fr.) Wünsche per l'absència d'anell. Ambdues espècies són molt properes i creixen en el mateix hàbitat (fems de vaca i de cavall).

***Pellidiscus pallidus* (Berk. et Broome) Donk**

Basidioma en forma de copa, que es va obrint fins a aplanar-se, sèssil, de 1-3 mm de diàmetre. Himeni llis, de color blanc-crema i amb la superfície externa feltrada. Espores el·lipsoidals, de 7-8,5 × 4-5 µm, de color groc pàl·lid.

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: Carretera Almatret-Maials km 4,5, Maials (Segrià), UTM 2866 45796, alt. 430 m, sobre gramínies en descomposició, 9-3-2001, leg. C. Cortés, CCM 598.

***Phellorinia herculeana* (Pall.: Pers.) Kreisel**

Basidioma piriforme, de 120 mm d'alt per uns 50 mm d'ample. De bon principi semihipogeu, després estipitat. Exoperidi cobert d'esquames poligonals (5 a la part alta), de color blanc-ivori, que es separen, sense desprendre's totalment, en madurar. Endoperidi llis i de color crema. Gleba madura de color bru clar. Estípit afuat, gairebé de consistència llenyosa.

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: Partida de Vinatesa, Artesa de Lleida (Segrià), UTM 3045 74604, alt. 180 m, sobre sòl sorrenc, en un marge de camí, 15-4-2001, leg. J. Montón, JMM 384.

OBSERVACIONS. Es tracta d'un rar gasteromicet de l'ordre de les *Tulostomatales*. L'única citació coneguda fins ara a Catalunya és la de PÉREZ-DE-GREGORIO (1998), a Mas de Melons, Castellans (Garrigues).

***Ramariopsis pulchella* (Boud.) Corner**

Basidioma ramificat, de 15-20 mm d'alt, d'un vistós color violaci quan està fresc, que empal·lideix en deshidratar-se. Ramificacions bifurcades vers l'àpex. Base blanquinosa. Espores arrodonides, finament verrucoses, de 3-4 × 3 µm. Basidis tetraspòrics, de 18-20 × 4-5 µm.

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: Partida del Cirerer, Maials (Segrià), UTM 2943 45780, alt. 360 m, en una petita roureda de *Quercus faginea* amb pi blanc (*Pinus halepensis*), 6-11-2001, leg. C. Cortés, CCM 686.

***Rickenella fibula* (Bull.: Fr.) Raithelh.**

Píleu de 3-9 mm de diàmetre, d'hemisfèric a convex, amb el centre deprimit. Superfície fibril·losa radialment, de color groc ataronjat viu. Làmines amples, decurrents i de color més clar. Estípit de 30-70 × 1-1,5 mm, llis, del mateix color que el píleu i amb cordons miceliars, de color blanc, a la base.

MATERIAL ESTUDIAT. LLEIDA: Maials (Segrià), UTM 2856 45792, alt. 350 m, nombrosos exemplars entre la molsa, en un bosc de pi blanc (*Pinus halepensis*), 5-1-1996, leg. J. Montón, JMM 132.

AGRAÏMENTS

Volem agrair a A. Rocabrana (Premià de Mar) els seus valuosos consells i la seva paciència. A M. Tabarés (Sant Cugat del Vallès) l'identificació de *Desmazierella acicola*, a P. Pérez Daniëls (Alcalá de Henares) l'identificació de *Kavinia alboviridis* i a J. Vila (Barcelona) i X. Llimona (Barcelona) els seus consells i suport a l'hora de fer el treball.

BIBLIOGRAFIA

- ARENAL, F., GONZÁLEZ, V. & F. ESTEVE-RAVENTÓS (1997).- Dos Lepiotas mediterrànees poco conocidas. *Revista Catalana Micol.* 20: 147-151.
- BALLARÀ, J. (1995).- Alguns ascomicets interessants dels Pirineus Catalans. *Revista Catalana Micol.* 18: 1-8.
- BERTEA, P., BON, M., CHEVASSUT, R., COURTECUISSÉ, R., LECOT, C., NEVILLE, P., PROUST, F. & J.R. RASCOL (1989).- *Les noms valides des champignons*. Annales de la F.A.M.M. 128 pp.

- BON, M. (1987).- *Guia de campo de los hongos de Europa*. Edic. Omega S.A. Barcelona. 351 pp.
- BON, M. (1993).- Flore Mycologique d'Europe. 3- Les Lépiotes. *Documents Mycologiques. Mémoire Hors Série n° 3*. 153 pp.
- BREITENBACH, J. & F. KRÄNZLIN (1984-1991).- *Champignons de Suisse*. Tome I, II i IV. Edit. Mykologia. Lucerna. 320-412-371 pp.
- CETTO, B. (1970-1993).- *I funghi dal vero*. Vols. 1-7. Saturnia.
- CORTÉS, C. (2002).- *Kavinia alboboviridis* (Morgan) G.L. Gilb. et Budington. *Bolets de Catalunya*, col·lecció 21, làmina n° 1023. Societat Catalana de Micologia. Barcelona.
- COURTECUISSÉ, R. & B. DUHEM (1994).- *Guide des Champignons de France et d'Europe*. Delachaux et Niestlé S.A. Lausanne. 480 pp.
- DENNIS R.W.G. (1978).- *British Ascomycetes*. J. Cramer. Vaduz, 585 pp.
- ELLIS, M.B. & J.P. ELLIS (1985).- *Microfungi on land plants*. Croom Helm, London et Sydney. 862 pp.
- ELLIS, M.B. & J.P. ELLIS (1988).- *Microfungi on miscellaneous substrates*. Croom Helm, London et Sydney. 244 pp.
- JÜLICH, W. (1984).- *Guida alla determinazione dei funghi*. Vol. 2. Saturnia. Trento, 579 pp.
- LLIMONA, X. et al. (1991).- *Història Natural dels Països Catalans. Vol. 5, Fongs i Líquens*. Enciclopedia Catalana S.A., Barcelona. 528 pp.
- MORENO, G., GARCIA, J. & A. ZUGAZA (1986).- *La Guia de Incafo de los hongos de la Peninsula Ibérica*. Tomos I-II. Incafo. Madrid. 1275 pp.
- MOSER, M. (1980).- *Guida alla determinazione dei funghi*. Vol. 1. Saturnia. Trento, 565 pp.
- PÉREZ-DE-GREGORIO, M.À. (1997).- *Bolets de Catalunya*. Col. XVII, làm. 806. Societat Catalana de Micologia. Barcelona.
- PÉREZ-DE-GREGORIO, M.À. (1998).- *Phellorinia herculeana* (Pall.: Pers.) Kreisel, a Catalunya. *Revista Catalana Micol.* 21: 115-116.
- SIERRA, D. (1987).- *Aportación al conocimiento de los Ascomycetes (Ascomycotina) de Catalunya*. Edic. especials de la Societat Catalana de Micologia, Vol. 1. Barcelona. 481 pp.
- TABARÉS, M. & A. ROCABRUNA (2002).- *Leucoscypha patavina* (Cooke et Sacc. ap. Cooke) Svrcek. *Bolets de Catalunya*, col·lecció 21, làmina n° 1027. Societat Catalana de Micologia. Barcelona.
- TEUVO, A. (2000).- *Nordic Macromycetes. Vol. I, Ascomycetes*. Nordsvamp. Copenhagen. 309 pp.
- VILA, J. & X. LLIMONA (1998).- Els fongs del Parc Natural del Cap de Creus i Serra de Verdera (Girona). I. Espècies xeròfiles de llocs oberts, amb *Cistus* i gramínies. *Revista Catalana Micol.*, 21: 125-136.
- VILA, J., ROCABRUNA, A., LLIMONA, X., TABARÉS, M., LLISTOSELLA, J. & D. SIERRA (1996).- Fongs nous o poc citats de Catalunya i Andorra. I. *Revista Catalana de Micol.* 19: 25-46.

Aleurodiscus disciformis (Fr.) Pat. (foto J. Vila)

Ceratellopsis aculeata (Pat.) Corner (foto C. Cortés)

Clavaria acuta Fr. (foto C. Cortés)

Desmazierella acicola Lib. (foto M. Tabarés)